

ԲԱՆ ԽՐԱՏԱԿԱՆ

ԱՍՍՅԵԱԼ ԶԱՌ-ՍՋՆՈՐԴԷՆ ՅԵԿԵՂԵՅԻՈՋ ԹԷՈՂՈՍԻՈՅ

Ի ՏՕՆԻ ԳԻՒՏԻ Ս. ԽԱՉԻՆ (1).

Այսօրուան նախատօնակն ու վաղուան հրաշափառ տօնը կկատարեմք ի յիշատակ Գիւտի Ս. Խաչին Քրիստոսի, այսինքն Քրիստոսի Տեառն մերոյ փրկական սուրբ Խաչին գտնուիլը կտօնեմք, որ եղաւ ասկից 4550 տարիի չափ առաջ՝ Հեղինէ թագուհւոյն ձեռքովը: Եւ պատմութիւնը այս է:

Երբոր Յովսէփ Արեմաթացին եւ Նիկողե-

մոս իջուցին Քրիստոսի Տեառն մերոյ մարմինը խաչին վրայէն ու սուրբ գերեզմանը դրին, որ Գողգոթա ըստած լեռնէն հեռու չէր, խաչը քիչ մը ժամանակ ալ մնաց այն տեղը: Բայց Քրիստոսի յարութենէն ու համբարձմանէն ետքը Հրեայք առաքելոց գէմհալածանք որ հանեցին, թէ սուրբ խաչը եւ թէ երկու աւաղակաց խաչերը եւ սուրբ գերեզմանը հողով ու աղբիւսով ծածկեցին անյայտ ըրին: Յետոյ հեթանոս Հռովմայեցիք երբ բոլորովին տիրեցին Երուսաղեմի, կուռք ալ անկեցին Գողգոթա լեռան վրայ ու կպաշտէին:

Քրիստոսի 505 կամ 506 թուականին էր որ մեծն Կոստանդիանոս երկինքը լուսաւոր խաչ մը տեսնելով դարձի եկաւ, քրիստոնեայ եղաւ, հետն ալ խիստ շատ մեծամեծներ, եւ յանուանէ իւր դշխոյ մայրը Հեղինէ: Այս բարեպաշտ թագուհւոյն սրտին մէկ մեծ փափաքը այն եղաւ որ Քրիստոսի Տեառն մերոյ տնօրինական տեղերը քալէ ու աչքովը տեսնէ. ելաւ գնաց Երուսաղէմ, եւ ամէն բանէ առաջ ետեւէ եղաւ որ Քրիստոսի սուրբ խաչը եւ գերեզմանը գտնէ: Երուսաղեմի կործանմանէն ետքը Հրեայք նորէն սկսած էին ասդիէն անգիէն իրենց մայրաքաղաքը ժողովուելու, Հեղինէ թագուհւոյն կանչեց զանոնք ու հրամայեց որ անպատճառ ցուցնեն այն տեղը՝ ուր որ խաչեր էին զՔրիստոս, եւ այն խաչը՝ որոյ վրայ զինքը խաչեր էին: Շատ շփոթեցան Հրեայք եւ չգիտէին թէ ինչ պատասխան տան. բայց Յուդա անուանով

(1) Հոկտեմբերի 17-ին ծանուցում մը ըրած էր Սուրբ-նորդը եկեղեցւոյն մէջ այս իմաստով. «Մեր ուսումնա-
րանին կարգերէն մէկն ալ այս է որ շարաք իրիկուննե-
րը խրատ մը կխօսուի աշակերտաց՝ երկրորդ օրուան
տօնին խորհուրդը հասկցընելով, կամ քե այն օրուան
աւետարանին խօսքերը բացատրելով, կամ քե շարքուն
մէջ տօնուելու սրբոց զխաւորներուն վարքը համառօտ
կերպով մը պատմելով: Կփափաքիմք որ այս խրատնե-
րէն շահուին նաեւ բարեպաշտ ժողովրդականք, արք եւ
կանայք. եւ որովհետեւ ուսումնարան երբալը ձեզի ան-
կարելի է, իսկ աշակերտաց եկեղեցի գալը աւելի դիւ-
րին, ուստի կնրաւիրեմք զձեզ որ շարաք իրիկունները
եկեղեցիէ չպակասիք, որպէս զի երեկոյեան ժամերգու-
րէնէն յետոյ տրուելու ոգեշահ խրատները լսէք եւ օ-
գուտ քաղէք: Ատենով գեղեցիկ սովորութիւն մը կար
նաեւ Խրիմու եկեղեցեաց մէջ, որ ամէն օր երեկոյեան
ժամերգութենէն առաջ Յայսմաւուրք ըստած զբքին մե-
ջէն այն օրերը տօնուելու սուրբերուն պատմութիւնը կը-
կարդացուէր: Մեք այն գովելի սովորութիւնը մեզնե ա-
ռաջ եկած առաջնորդաց հրամանովը դադրած գտնելով՝
քեպէտ չնորոգեցինք, բայց անոր օգուտները յոյս ու-
նիմք զոնե այս կերպով վաշելել տալու մեր բարեպաշտ
ժողովրդոցը, եւ կուսամք քե մեր յոյսը եւ ձեր եռանդը
անպտուղ չեն մնար»:

Այն ատենախօսութեանց առաջինն է անա այս տեղ զը-
րուածը:

*

բարեպաշտ Հրեան, որ յետոյ կիրեղ ըսուեցաւ, առաջ անցաւ եւ իւր պապերէն լսած լինելով՝ պատմեց ու ցցուց սուրբ Խաչին թողուած տեղը: Գնաց թագուհին մեծ բաղմոնթեամբ Գողգոթա, փորել տուաւ այն տեղը դիզուած հողն ու աղբիւսը, եւ բացուեցաւ Քրիստոսի գերեզմանը, եւ անոր մէջ կամ քովը գտնուեցան երեք մեծամեծ խաչեր. եւ որովհետեւ Քրիստոսի սուրբ խաչին վրայ գամուած տախտակը բաժնուած ու մէկդի ձգուած էր, չկրցան իմանալ թէ այն երեքին մէջ ո՞րն է Քրիստոսի խաչը, եւ որոնք են աջակողմեան ու ձախակողմեան աւաղակներուն խաչերը: Այն օրերը նոր մեռած երիտասարդ կամ պատանի մը կար, բերին առաջին եւ երկրորդ խաչերուն վրայ դրին, ամենեւին կենդանութեան նշան մը չերեւցաւ. բայց երրորդին վրան գրածներուն պէս՝ մեռելը յարութիւն առաւ եւ բոլոր ժողովուրդը ուրախութեամբ փառք տուին Աստուծոյ եւ երեսի վրայ ընկած երկրպագութիւն ըրին կենդանարար սուրբ խաչին: Անբժշկելի հիւանդութեամբ հիւանդացած այրի կին մըն ալ կար, անոր տարին սուրբ խաչը եւ իսկոյն առողջացաւ բոլորովին: Հեղինէ թագուհին այս սքանչելի գիւտին վրայ սաստիկ ուրախացած՝ հրամայեց որ շուտ մը մաքրեն բոլոր այն տեղը, եւ վրան հոյակապ տաճար մը կանգնեց, որոյ մէջ առնուեցաւ թէ սուրբ գերեզմանը եւ թէ Քրիստոսի Տեառն մերոյ խաչելութեան տեղը, որ եւ մինչեւ ցայժմ մեծ եւ ցանկալի ուխտատեղի է ամենայն բարեպաշտ քրիստոնէից: Իսկ սուրբ եւ պատուական խաչը փառաւոր ամանի մը մէջ առաւ եւ նոյն տաճարին մէջ դնել տուաւ յերկրպագութիւն հաւատացելոց:

Ահա այս աստուածային գանձուն գտնուածին տարեգարձն է որ կկատարեմք այսօր, Քրիստոսասէր ժողովուրդք: Ուրիշ ատենի թողումք պատմելը թէ ինչպէս նոյն սուրբ խաչը 500 տարիի չափ ալ այն տեղը կենալէն յետոյ Պարսից ձեռքը գերի ընկաւ, եւ յետոյ Հերակլ կայսրը պատերազմով յաղթեց Պարսից եւ սուրբ Խաչը ետ դարձուց երուսաղէմ, որոյ յիշատակը կտօնեմք Խաչվերացի օրը, որ եւ կըսուի Վերացումն սրբոյ Խաչին: Ետքերը սուրբ խաչը տարուեցաւ երուսաղէմէն Կ.-Պօլիս, եւ անկից անոր միլիոնաւոր կտորները բաժնուեցան աշխարհիս ամէն կողմերը արեւելք եւ արեւմուտք: Այժմ այն է մեր մտածելիքը թէ որքան մեծ ուրախութիւն է բարեպաշտ քրիստոնէի մը՝ Քրիստոսի սուրբ Խաչին գտնուելը, որ սրբոյն Պօղոսի նման ճշմարիտ աշակերտացն Քրիստոսի մի միայն պարծանք, մի միայն ուրախութիւնն է: Եւ Քրիստոսի Խաչ ըսելով պէտք չէ հասկընամք միայն այն սուրբ կենաց փայտը, հապա նաեւ որ եւ իցէ խաչ կամ նեղութիւն որ տրուած է ամենայն քրիստոնէից, եւ ամէն մարդ պարտական է այն խաչը կռնակը առած՝ սիրով եւ ուրախութեամբ դիմելու ի Գողգոթա, եւ Քրիստոսի հետ իւր խաչին վրայ գամուած մեռնելու: Այս է նոյն իսկ Փրկչին մերոյ իւր սուրբ Աւետարանին մէջ ըսածը թէ «Որ ոչ առնու զխաչ իւր եւ դայ զինի իմ, չէ ինձ արժանի» . այսինքն՝ ո՞վ որ սիրով չառնուր իմ իրեն տուած խաչս ու իմ ետեւէս չիգար, այնպիսին արժանի չէ ինձի աշակերտ ըսուելու եւ իմ քովս հասնելու: Հարկ չէ ըսել, Քրիստոսասէր ժողովուրդք, թէ աշխարհիս երեսը ամէն մարդ ալ իւր խաչը գտած է. վասն զի ո՞վ կայ մեր մէջն որ իրեն համար

խաչ մը չունենայ, մէկուն խաչը իւր աղ-
քատութիւնն է, մէկալինը հիւանդութիւնը,
մէկ ուրիշինը այս կամ այն փորձանքը կամ
ձախորդութիւնը: Հօր մը՝ մօր մը խաչը
իրենց անպիտան կամ անառակ որդին կըր-
նայ լինել, ինչպէս որդւոյ մը խաչն ալ
գուցէ իւր անկիրթ կամ անկարգ ծնողքն են:
Վերջապէս մէկը չկայ որ, ինչպէս ըսի, իւր
խաչը գտած չլինի. բայց բանն այս է թէ
արդեօք ուրախ է ամէն մտրդ իրեն խաչը
գտածին, ինչպէս որ կուրախանայ այսօր
սուրբ եկեղեցին Քրիստոսի սուրբ Խաչին գըտ-
նուելուն վրայ:

Այո, Քրիստոսասէր ժողովուրդք, մեծ
ուրախութիւն կցուցընէ այսօր սուրբ եկե-
ղեցին՝ աւետիս տալով իւր հարազատ որ-
դւոցը եւ ըսելով. «Զոր Հրէիցըն ծածկեալ
զանթաքչելի ըզգանձըն, փափաքմամբ թա-
գուհւոյն փայտ կենաց յայտնեցաւ. եկայք
ժողովուրդք, երկըրպագեսցուք». այսինքն
թէ ով ժողովուրդք Քրիստոսի, այն գանձն
որ անկարելի էր որ մինչեւ վերջը ծածուկ
մնայ, եւ Հրեայք ծածկեր էին, Հեղինէ
թագուհւոյն բաղձանքովն ու ջանքովը դուրս
ելաւ ու մեզի ամենուս համար ծառ կենաց
եղաւ. եկէք ուրախութեամբ եւ ջերմեռան-
դութեամբ երկրպագութիւն ընեմք անոր:
— Բայց ասոր հետ մէկտեղ կուզէ որ ուրա-
խանամք ամէնքս ալ նաեւ այն խաչին վրայ
որ ամէն մէկերնիս ընդունած եմք յԱստու-
ծոյ եւ կամ գտած եմք աշխարհիս երեսը.
վասն զի անով միայն կրնամք ճշմարիտ ա-

շակերտ համարիլ Քրիստոսի, եւ աջակող-
մեան աւագակին պէս իրեն խաչակից լինե-
լու եւ գրախտը մտնելու արժանաւոր:

Բայց ինչ պիտի ըսեմք, մանաւանդ թէ
ինչ կըսէ սուրբ եկեղեցին այն հաւատացե-
լոց որ իրենց խելքն ու միտքը տուած են
աշխարհիս ունայն փառացը եւ անցաւոր
զուարճութեանց եւ ամէն տեսակ խաչէ,
այսինքն նեղութենէ, փորձանքէ, հալածան-
քէ, չարախօսութենէ սրչափ որ կրնան կը-
փախչին: Ապա ինչ պիտի ըսէ անոնց որ
այդչափն ալ բաւական չհամարելով՝ իրենք
միայն ուրիշներուն խաչ պատրաստելու նե-
ղութիւն եւ վնաս պատճառելու կաշխատին:
Ո՞չ ապաքէն հաւասար պէտք է ճանչնայ զա-
նոնք խաչահանուացն Քրիստոսի եւ Քրիս-
տոսի խաչին թշնամիներուն: Ապա ուրեմն
անոնց համար ոչ թէ ուրախութեան օր է
վաղուան տօնը, այլ սգոյ եւ տրտմութեան:
Իսկ մեք հաւատացեալքս Քրիստոսի եւ ջեր-
մեռանդ ուխտաւորք եւ երկրպագողք սուրբ
խաչին, մեք որ գիտեմք կենաց փայտին
սքանչեւագործ զօրութիւնը, եւ միանգամայն
անով կպարծիմք իբրեւ թագաւորական փա-
ռաւոր նշանաւ, ցնծամք եւ ուրախանամք
այսօրուան օրս, եւ նոյն պատուական սուրբ
խաչէն ոյժ եւ զօրութիւն խնդրեմք, որպէս
զի թեթեւ գան մեզի մեր անձնական խա-
չերը, եւ այնպէս ուրախութեամբ խաչակից
լինելով Փրկչին՝ իրեն հետ արժանի լինիմք
նաեւ յաւիտենական փառաց եւ երանու-
թեան. նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

